

TARİH ÖĞRETMENLERİNİN ARAÇ GEREÇ KULLANIMINA DAYALI TARİH ÖĞRETİMİNE İLİŞKİN GÖRÜŞLERİNİN İNCELENMESİ¹

Refik Turan

Prof. Dr. Gazi Üniversitesi, Gazi Eğitim Fakültesi, Tarih Eğitimi ABD., Ankara, rturan@gazi.edu.tr

Servet Hali

Dr., Öğretmen, Çubuk Milli Eğitim Müdürlüğü, Ankara, s.hali@hotmail.com

ÖZET

Tarih öğrenimini daha verimli kılabilecek kimi bilim adamına göre yeni, kimisine göre yenilikçi bu yaklaşımlar hakkında öğretmenlerin görüşleri incelenmiştir. Bu çalışmada tarih öğretiminde yeni yaklaşımlardan araç gereçlere dayalı tarih öğretimine ilişkin öğretmen görüşlerini almak amacıyla Ankara İlinde görev yapmakta olan tarih öğretmenlerine bir anket çalışması uygulanmıştır. Tarih öğretiminde araç gereç kullanılmamasının nedenlerine yönelik görüşler ile tarih öğretiminde araç gereç kullanılmasına yönelik öğretmen görüşlerinin alındığı ölçeğin değerlendirilmesinde frekans, yüzde, aritmetik ortalama ve standart sapma değerleri belirlenerek bulgular kısmı oluşturulmuştur. Araştırmanın sonucunda katılımcıların araç gereç kullanmama nedenleri ile ilgili toplam puanları ders içi veya ders dışı etkinlik hazırlama durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir. Araştırmaya katılan öğretmenlerin yeni yaklaşımlardan çok perspetiflilik ve araç gereç kullanımına dayalı öğretimin daha çok önemli gördükleri tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Tarih öğretimi, Araç gereç, Öğretmen görüşleri

¹ Prof. Dr. Refik TURAN danışmanlığını yaptığı “Tarih Öğretiminde Yeni Yaklaşımlara İlişkin Öğretmen Görüşlerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi: Ankara Örneği” doktora tezinden yararlanılmıştır.

EXAMINATION OF HISTORY TEACHERS' IDEAS ON THE DOCUMENTAS ORIENTED HISTORY TEACHING METHOD

ABSTRACT

These approaches that could make history teaching more productive are new according to some scholars but according to some others they are innovative approaches and ideas of teachers about these approaches have been analysed. In this study, a survey study has been applied to the history teachers working in the city of Ankara to receive teachers' opinions about documentas oriented history teaching, one of the recent approaches in history teaching field. Frequency, percentiles, mean and standart deviation were calculated for the evaluation of the scale testing ideas on why the new approaches in the field of history teaching are not used and teachers' opinions about the new approaches in the field of history teaching . These calculated values form the findings. According to the research results, there is significant difference between the total score obtained from the reasons why participants' do not use teaching materials and the variable of teachers' preparing activities for lesson or extracurricular. It is discovered that the participant teachers view teaching through materials and varied perspectivizm among new approaches more significant.

Keywords: History teaching, Equipments, Teachers views

GİRİŞ

Tarih yazımı ve öğretimini, insanlığın ilkçağlarına kadar indirmek mümkündür. Bununla birlikte, tarih öğretmenliği bir meslek ve alan olarak 19. yüzyılda Avrupa'da ortaya çıkmıştır (Ata, 2002:35). Çok eski çağlardan başlayan tarih eğitimi ise kısaca bu bilim dalının öğrencilere en iyi şekilde öğretilmesi için geliştirilmiş ve geliştirilmeye devam edilen çalışmaların bütünüdür. Eğitim tarihi incelendiği zaman, tarih öğretiminin genel amaçlarının yıldan yıla, ülkeden ülkeye değiştiği ve farklılaştığı görülür. Geçen yüzyılın ikinci yarısında genel olarak tarih öğretimine yüklenen temel görev, geçmişin bilgisini ve kültürünü yeni nesillere aktarmak olmuştur (Demircioğlu, 2009:65). Tarih öğretiminin amaçlarından belki de en önemlilerinden olan milli kimlik oluşumunu sağlama amacı bu dersin önemini daha da arttırmaktadır. Bu durum göz önünde bulundurulursa tarih dersini daha iyi nasıl öğretebiliriz? sorusuna çözüm bulmak için çalışmalar yapma zorunluluğu ortaya çıkar. Başarılı bir eğitim için gereken fiziki şartlar sağlandıktan sonra öğretimdeki yeniliklerden faydalanarak tarih öğretimini daha verimli yapmak mümkündür. Tarih öğretiminde yeni yaklaşımların çıkış noktası da aslında bu nedendir. Tarih öğretimindeki yeni yaklaşımlar diye tabir edilen bu yaklaşımlardan biri de araç gereç kullanımına dayalı tarih öğretimidir. Aslında araç gereçler eğitim tarihinin en eski dönemlerinde de kullanılmıştır. Günümüzde yeni bir yaklaşım olarak değerlendirilmesinin nedeni ise araç gereç kullanımının daha etkin ve bilimsel kullanımın gerçekleştirilmesidir.

Eğitim araç gereçlerini birçok eğitimci birbirine benzer şekilde tanımlamışlardır. Alkan (1994:42)'a göre; "eğitimde araç, öğrencinin öğrenmesi, öğretmenin etkili bir öğretme sağlayabilmesi için özel olarak hazırlanmış, eğitim yaşantılarını zenginleştirmek, öğrenilecek konunun anlaşılması kolaylaştırmak maksadıyla, geliştirilmiş öğretim-öğrenme yardımcısıdır" (Hali, 2003:44). Doğdu ve Aslan (1993:31-32)'a göre ise "eğitim etkinliğini artırmak amacıyla, eğitim ve öğretimde kullanılan her türlü araç eğitim aracıdır". Modern tarih öğretimi, sadece bilgi aktarımını esas almayıp, çocuk merkezli öğretim-eğitim etkinlikleri benimsendiğinden, bugün tarih derslerinin hangi yöntem-teknik, araç gereç kullanımı ile daha verimli olabileceğine yönelik çalışmalar yapılmaktadır (Şimşek, 2003:144).

Tarih öğretmenleri ve ders kitaplarının öğrencilerin tarihsel düşünme becerilerini geliştirmede önemli bir yeri vardır. Bu nedenle de öğretmenlerin ve ders kitabı yazarlarının, öğrencilerde tarihsel düşünme becerilerini geliştirmeye yönelik çalışmalarda bulunmayı amaçlamaları gerekmektedir. Bu amaca ulaşmanın yollarından birinin de; birinci ve ikinci el kaynakların kullanıldığı etkinlikler olacağı düşünülmektedir. Tarih derslerine bazı öğrencilerin ilgisiz kalmalarının en önemli sebeplerinin başında, tarihin güncel yaşamdan kopuk ve öğretmen merkezli bir anlayışla öğretilmesi gelmektedir yani kuru siyasi bilgi aktarımından kaynaklanmaktadır (Demircioğlu, 2005:98; Paykoç, 1998:345).

Tarih öğretimi ile öğrencilerde geliştirilmesi beklenen becerilerin öğretmen merkezli, ezbere dayalı öğretimle mümkün olamayacağı ortadadır (Işık, 2011:1289). Sosyal bilgiler ve tarih derslerinde öğrencilerin tarihçilerin kullandığı birinci elden kaynakları kullanmasını sağlayarak, tarihçilerin araç gereç üzerinde nasıl çalıştığı ve bilgiyi nasıl ürettikleri hissettirilebilir (Safran ve Köksal, 2000: 37). Ata (2002) araç gereci; “geçmiş olaylara tanık olmuş ya da katılmış kimselerce oluşturulan raporlar, günlükler, konuşmalar, fotoğraflar, mektuplar, çizimler, hatıralar, haritalardır” şeklinde tanımlamıştır.

Tarih derslerinde araç gereç kullanma, benimsenen tarih anlayışı ve eğitim görüşü ile yakından ilgilidir. Tarih derslerinde araç gereç kullanma temelde pedagojik tarih ile bilimsel tarihin pek ayrı olmadığı ve öğrencilerde tarihçi becerilerinin geliştirilmesi gerektiği görüşüne dayanır. Tarihi, salt üniversitedeki akademik tarihçilerin yapıp ettiği ve tarih öğretmenlerinin de bunu öğrenciler düzeyinde “hikâyeleştiren” biri olarak kabullenen bir eğitimci, elbette derslerde araç gereç kullanılmasını yadırgayabilir. Ancak, ülkemizde tarih öğretmenleri; çocuklara ve gençlere, yoğun tarih programı çerçevesinde yazılmış ders kitaplarına dayalı olarak tarih adına “geçmişe ilişkin hikâyeler” anlatıp, sınavlarda da bu anlattıklarını bir kompozisyon şeklinde istemektedir (Ata, 2008). Etkili bir öğrenmenin sağlanabilmesi için, öğrencinin bütün duyu organlarına hitap edecek öğretimin yapılması gerekir. Öğretimde sadece sözlü ve yazılı sembollerle yapılan iletişim sık sık kesilmelere, yanlış yorumlamalara, ilginin çabuk kaybolmasına ve hayal kurmaya sebep olmaktadır (Alkan, 1997:125). Ayrıca araştırmalar göstermektedir ki, öğrenme işlemine katılan

duyu organlarının sayısı ne kadar fazlaysa, öğrenme o kadar iyi, unutmaya o kadar az olur (Hali, 2003:40).

Öğretmen tarih öğretimini verimli kılabilmek için yeniliklerden faydalanmayı bilmelidir. Öğrencilerde eleştirel düşünme becerisi kazandırmayı amaçlayıp bunun için stratejiler geliştirebilirler. Bu ancak tarih öğretiminde meydana gelen yeniliklerin takip edilmesiyle mümkündür. Tarih öğretimindeki yeni yaklaşımların ne ölçüde bilindiği ve takip edildiğinin, öğretmenlerin konu hakkındaki görüşlerinin alınması ile ancak öğrenilebilecektir. Bu maksatla tarih öğrenimini daha verimli kılabilecek kimi bilim adamına göre yeni, kimisine göre yenilikçi bu yaklaşımlardan araç gereç kullanımı hakkında öğretmenlerin görüşleri incelenmiştir. Çalışmada yer alan değişkenler ise çalışmanın konusu, kapsamı gereği ve öğretmenler hakkında daha detaylı bilgi almayı amaçlayarak tespit edilmeye çalışılmıştır.

Tarih dersi birçok insanın eğitim öğretim hayatı için kötü bir hatıradır. Ya ezber yaptırılarak öğrenci dersten uzaklaşmış veya düz anlatımın etkisiyle sıkılmıştır. Tarih öğretiminde yeni yaklaşımlardan biri olan araç gereç kullanımı ile ise öğrenci derste daha aktif ve öğrencinin ilgisi dağılmayacaktır. Yukarıda kısaca konusunu problem durumunu anlatmaya çalıştığımız bu çalışmanın amacı ise tarih öğretiminde yeni yaklaşımlardan araç gereç kullanımı hakkındaki öğretmen görüşlerinin incelenip değerlendirilebilmesidir.

Eğitimde meydana gelen değişmelerle paralel olarak tarih eğitimi-öğretimi, tarih yazımında da yeni yaklaşımlar ortaya çıkmıştır. Toplumsal gelişmenin yarattığı bu eğilimler gündelik yaşam, yerelleşme ve küreselleşme sürecinde yerel tarih (Tekeli, 2000:57), sözlü tarih ve tarihe farklı bir bakış açısı getiren çok perspektiflilik ve eleştirel yaklaşımlar, müze ve alan gezilerinin kullanımı, araç gereçlere dayalı tarih öğretimi, barışçı tarih öğretimi, tarih öğretiminde film kullanımı ve fotoğraf ve resim kullanımı olarak belirtebilir. Bu yaklaşımların bir kısmının Osmanlı' da Tanzimat'la başlayan değişimle eğitimde kullanılmaya başlamış olmasına rağmen günümüzde hala yeni yaklaşımlar arasında yer almaktadır. Bunun nedeni ise eğitim süreci içerisinde etkili bir şekilde kullanılmamasıdır şeklinde yorumlanabilir.

Bu yeni yaklaşımlardan faydalanarak öğretmenler aktif bir eğitim ve öğretim gerçekleştirebilirler. Ayrıca yaparak yaşayarak bir öğrenme gerçekleştirebileceği gibi soran sorgulayan nesillerin yetiştirilebilmesi için değişim ve gelişimin takip edilmesi zorunludur. Bu yaklaşımların kullanılması ile öğrencinin aktif olduğu ve daha kalıcı öğrenmeler gerçekleştirebilecektir. Bu bağlamda öğretmen görüşlerinin alınması ile öğretmenlerin konu hakkındaki bilgileri, yaklaşımları ve bu yaklaşımlar üzerindeki değişkenlerin tespit edilmesi sağlanacaktır. Bu bağlamda araştırmacının problem cümlesi şu şekildedir: Tarih öğretmenlerinin, tarih öğretimindeki yeni yaklaşımlardan araç gereç kullanımına ilişkin görüşleri nelerdir?

YÖNTEM

Araştırma tarama modelindedir. Tarama modeli, bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma biçimidir. Tarih öğretmenlerinin araştırma konusu hakkındaki görüşlerini almak amacıyla Ankara ilinde görev yapmakta olan tarih öğretmenlerine bir anket çalışması uygulanmıştır. Ankara ilindeki tarih öğretmenleri ile ortaokullarda görev yapan tarih lisanslı sosyal bilgiler öğretmenlerinden tarih öğretiminde araç gereç kullanılmamasının nedenlerine yönelik görüşler ile araç gereç kullanımı ile ilgili öğretmen görüşlerinin alındığı ölçeğin değerlendirilmesinde frekans (f), yüzde (%), aritmetik ortalama () ve standart sapma (ss) değerleri belirlenerek bulgular kısmı oluşturulmuştur.

Evren ve Örneklem:

Araştırmacının evrenini; Ankara ilinde Büyükşehir Belediyesi sınırları içerisinde bulunan merkez ilçede ve ilçelerinde 832 resmi kadrolu tarih öğretmenidir. Araştırmacının toplam evreni 832 tarih öğretmeni oluşturmaktadır. Ankara İl Milli Eğitim Müdürlüğü İstatistik Bölümü'nde sosyal bilgiler öğretmeni olarak atanan yeni öğretmenlerin lisans mezuniyetleri ile ilgili (Sosyal Bilgiler, Coğrafya ve Tarih gibi) bir bilgi bulunamamıştır. Bu yüzden öğretmenin sözlü ifadesine dayanarak, ilköğretim okulları için tarih lisanslı sosyal bilgiler öğretmenlerine ulaşılmaya çalışılmıştır. Araştırmacının örneklemi ise; Ankara ilindeki Büyükşehir Belediyesi sınırları içerisinde bulunan 11 merkez

ilçe ve ilçelerinde (Altındağ, Akyurt, Bala, Kalecik, Keçiören, Mamak, Çankaya, Çubuk, Sincan, Etimesgut, Polatlı) lise tarih öğretmenleri ile ilköğretim okullarında görev yapan tarih lisanslı sosyal bilgiler öğretmenlerinden gönüllülük esasına dayalı olarak çalışmaya katılan 240 öğretmenden oluşmaktadır.

Verilerin Toplama Araçları:

Araştırmada öğretmenlerin kişisel bilgilerini belirlemeye yönelik kişisel bilgi formu yanı sıra araştırmacı tarafından geliştirilen Tarih Öğretiminde Yeni Yaklaşımların Kullanılmama Nedenlerine Yönelik 10 maddelik Likert tipi ölçek ile Tarih Öğretiminde Yeni Yaklaşımlara Yönelik Öğretmen Görüşlerinden oluşan 31 maddelik ölçek kullanılmıştır.

Tarih Öğretiminde Yeni Yaklaşımlara Yönelik Öğretmen Görüşleri Ölçeği (TÖYYÖĞÖ): Uygulama yapılmadan önce TÖYYÖĞÖ'ye yönelik 36 maddeden oluşan madde havuzu oluşturulmuştur. Oluşturulan madde havuzundaki sorular iki alan uzmanı iki ölçek geliştirme ve bir dil bilim uzmanına incelenmiş ve geçerlik ve güvenilirlik analizleri yapılmıştır. Ölçeğin geçerlilik için faktör analizi yapılmasına uygunluğu test edilmiş ve KMO değeri 83 çıkmıştır. Böylelikle ölçeğin geçerlik için faktör analizi yapmaya uygun olduğu görülmüş ve anketi oluşturan 36 madde üzerinden açıklayıcı faktör analizi yapılmıştır. Yapılan faktör analizi sonucunda 3 maddenin madde yükü 0,30'un altında olduğundan ankette çıkarılmıştır. Ayrıca 2 madde birden çok faktöre yük verdiği için ölçekten çıkarılmıştır. Anketi oluşturan 31 madde üzerinden tekrar yapılan faktör analizi sonucunda iki faktörlü yapı içerisinde 31 maddenin toplam varyansı açıklama oranı % 49 olarak bulunmuştur. Bu çalışmada ise konu ile ilgili anket sorularından bazılarında faydalanılmıştır. Sosyal ve davranışsal ölçümlerde iki ve daha fazla faktörlü yapılar için toplam varyansı açıklama oranı %40-60 arası olması yeterlidir. Anketin güvenilirliği için Cronbach's Alpha güvenilirlik katsayısı 0,94 olarak bulunmuştur.

Verilerin Analizi:

Verilerin analizi; 31 maddelik Likert tipinde hazırlanan ifadeler 5'li derecelendirme şeklinde olduğundan katılımcı görüşleri, katılımcıların ankete

katılma durumları dikkate alınarak; “Kesinlikle Katılıyorum” 5, “Katılıyorum”, “Kararsızım” 3, “Katılmıyorum” 2 ve “Kesinlikle Katılmıyorum” 1 puan olmak üzere SPSS (Statistical Package for Social Sciences) paket programına girilmiş ve araştırma verileri bu program aracılığı ile çözümlenmiştir. Çalışma 2011-2012 eğitim öğretim yılında Ankara Büyükşehir Belediyesi sınırları içerisinde bulunan 11 merkez ilçe ve ilçelerindeki lise tarih öğretmenleri ile ilköğretim okullarında görev yapan tarih lisanslı sosyal bilgiler öğretmenlerinden tarih öğretiminde yeni yaklaşımlardan araç gereç kullanımı yaklaşımını kullanmamasının nedenlerine yönelik görüşler ile tarih öğretiminde araç gereç kullanımına yönelik öğretmen görüşlerinin alındığı ölçeğin değerlendirilmesinde frekans (f), yüzde (%), aritmetik ortalama (\bar{X}) ve standart sapma (S) değerleri belirlenerek bulgular kısmı oluşturulmuştur. Ayrıca araştırma yapılırken öğretmenlerin bazı soruları boş bıraktıkları tespit edilmiş ve bulgular bu durum dikkate alınarak analiz edilmiştir.

BULGULAR

Bu çalışmada temel teşkil eden problem “Tarih öğretmenlerinin, tarih öğretimindeki yeni yaklaşımlardan araç gereç kullanımına ilişkin görüşleri nelerdir?” şeklinde belirtilmiş ve bu probleme ilişkin bulgular şu şekildedir:

Tablo 1. Katılımcıların araç gereç kullanımı konusunda ders içi veya ders dışı etkinlik hazırlama durumlarına göre bağımsız gruplar için t-testi sonuçları

Ders İçi veya Ders						
Dışı Etkinlik	N	\bar{X}	S	sd	t	p
Hazırlama Durumu						
Evet	122	31,99	6,49	225	2,93	0,004
Hayır	105	34,29	5,08			

Tablo 1’deki analiz sonuçlarına göre, katılımcıların araç gereç kullanmama nedenleri ile ilgili toplam puanları yeni yaklaşımlar konusunda ders içi veya ders dışı etkinlik hazırlama durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir ($t_{(225)} = 2,929$; $p < ,05$). Araç gereç kullanımı konusunda ders içi veya ders dışı etkinlik hazırlayanların araç gereç kullanmama nedenleri ile ilgili

toplam puanları aritmetik ortalaması ($\bar{X} = 31,99$) iken, hazırlamayanların araç gereç kullanmama nedenleri ile ilgili toplam puanları aritmetik ortalaması ($\bar{X} = 34,29$)'dur. Aradaki sayısal fark istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık oluşturmaktadır. Bu bulgu katılımcıların araç gereç kullanmama nedenleri ile ilgili toplam puanları ile yeni yaklaşımlar konusunda ders içi ve ders dışı etkinlik hazırlayıp hazırlamama durumu arasında anlamlı bir farklılık olduğu şeklinde yorumlanabilir.

Tablo 2. Tarih öğretiminde yeni yaklaşımlardan en önemlisini hakkında katılımcı görüşlerinin dağılımı

Yeni yaklaşımlar	Dağılım	
	f	%
Çok perspektiflilik	89	37,2
Araç gereç kullanımına dayalı öğretim	43	18,0
Eğitsel ve belgesel filmler	40	16,7
Müze ve alan gezileri	29	12,1
Sözlü tarih	14	5,9
Yerel tarih	9	3,8
Fotoğraf ve resim kullanımı	8	3,3
Barışçı tarih	7	2,9

Tablo 2'deki dağılıma bakıldığında katılımcıların tarih öğretiminde yeni yaklaşımlardan en önemli gördüklerinden ilk sırada çok perspektiflilik (f:89=%37,2), sonrasında araç-gereç kullanımına dayalı öğretim (f:43= %18), sonrasında eğitsel ve belgesel filmler (f:40= %16,7), daha sonra müze ve alan gezileri (f:29= %12,1), ardından sözlü tarih (f:14= %5,9), sonrasında yerel tarih(f:9= %3,8), sonrasında fotoğraf ve resim kullanımı (f:8= %3,3), son sırada ise barışçı tarih (f:7= %2,9) şeklinde olduğu görülmektedir.

Tablo 3. Tarih öğretiminde araç gereç kullanımının aşağıdaki becerilerin hangisinin geliştirilmesinde faydalı olacağı konusunda katılımcı görüşleri

Beceriler	Dağılım	
	f	%
Tarihsel analiz ve yorum	129	54,0
Tarihsel sorgulamaya dayalı araştırma	62	25,9
Tarihsel kavrama	20	8,4
Tarihsel sorun analizi ve karar verme	19	7,9
Kronolojik düşünme	9	3,8

Tablo 3.'da katılımcıların 129'u (%54) tarih öğretiminde araç gereç kullanımının tarihsel analiz ve yorumu geliştireceğini, 62'si (%25,9) tarih öğretiminde araç gereç kullanımının tarihsel sorgulamaya dayalı araştırmayı geliştireceğini, 20'si (8,4) tarihsel kavramayı geliştireceğini, 19'u (%7,9) tarih öğretiminde araç gereç kullanımının tarihsel sorun analizi ve karar vermeyi geliştireceğini, 9'u da tarih öğretiminde araç gereç kullanımının kronolojik düşünmeyi geliştireceğini belirtmiştir.

Tablo 4. Tarih öğretimindeki yeni yaklaşımların hangilerinin tarih dersini kalıcı yapacağına ilişkin katılımcı görüşleri

Yaklaşım	Dağılım	
	f	%
Çok perspektiflilik	63	26,4
Araç gereç kullanımına dayalı öğretim	49	20,5
Müze ve alan gezileri	38	15,9
Eğitsel ve belgesel filmler	37	15,5
Sözlü tarih	33	13,8
Yerel tarih	10	4,2
Barışçı tarih	5	2,1
Fotoğraf ve resim kullanımı	4	1,7

Tablo 4’de katılımcıların tarih öğretimindeki yeni yaklaşımların tarih dersini kalıcı kılacağına ilişkin görüşleri incelendiğinde; çok perspektiflilik şeklinde görüş bildirenlerin 63 (%26,4) kişi, araç gereç kullanımına dayalı öğretim şeklinde görüş bildirenlerin 49 (%20,5) kişi, müze ve alan gezileri şeklinde görüş bildirenlerin 38 (%15,9) kişi, eğitsel ve belgesel filmler şeklinde görüş bildirenlerin sayısı 37 (%15,5), sözlü tarih şeklinde görüş bildirenlerin 33 (%13,8) kişi, yerel tarih şeklinde görüş bildirenlerin sayısı 10 (%4,2), barışçı tarih şeklinde görüş bildirenlerin sayısı 5 (%2,1), fotoğraf ve resim kullanımı şeklinde görüş bildirenlerin sayısı da 4 (%1,4) kişi olduğu görülmüştür.

Tablo 5. Katılımcıların tarih öğretiminde yeni yaklaşımlardan araç gereç kullanımı ile ilgili çalışmalar boyunca öğrencide gelişecek en önemli hakkındaki görüşlerin dağılımı

Beceriler	Dağılım	
	f	%
Tarihsel analiz ve yorum,	110	46,0
Tarihsel sorgulamaya dayalı araştırma	48	20,1
Tarihsel sorun analizi ve karar verme,	28	11,7
Yargı ve değerlendirme	21	8,8
Tarihsel kavrama,	16	6,7
Empati kurma	11	4,6
Kronolojik düşünme	5	2,1
Öteleme	5	2,1

Tablo 5 incelendiğinde katılımcıların tarih öğretiminde araç gereç kullanımı ile ilgili çalışmalar boyunca öğrencide gelişecek en önemli becerinin tarihsel analiz ve yorum (f:110=%46) olduğu daha sonra tarihsel sorgulamaya dayalı araştırma (f:48=%20,1) olduğu, öğrencide gelişecek diğer önemli becerinin tarihsel sorun analizi ve karar verme (f:28= %11,7) olduğu, daha sonra yargı ve değerlendirme (f:21= %8,8) olduğu, daha sonra sırasıyla tarihsel kavrama (f:16=

%6,7), empati kurma (f:11= %4,6), öteleme ve kronolojik düşünme (f:5= %2,1) olduğu şeklinde görüş bildirmişlerdir.

Tablo 6. Tarih öğretiminde araç gereç kullanımının kazandırabileceği becerilerin en önemli işlevi konusunda katılımcı görüşlerinin dağılımı

	Dağılım	
	f	%
Tarihsel Analiz ve Yorum	67	28,0
Tarihsel Kavrama	52	21,8
Tarihsel Sorgulamaya Dayalı Araştırma	39	16,3
Tarihsel Sorun Analizi ve Karar Verme	32	13,4
Kronolojik Düşünme	22	9,2
Empati Kurma	13	5,4
Yargı ve Değerlendirme	13	5,4
Öteleme	1	0,4

Tablo 6 incelendiğinde katılımcıların tarih öğretiminde yeni kazandırabileceği becerilerin en önemli işlevinin tarihsel analiz ve yorum (f:67= %28) olduğu, daha sonra tarihsel kavrama (f:52= %21,8), tarihsel sorgulamaya dayalı araştırma (f:39= %16,3), tarihsel sorun analizi ve karar verme (f:32= %13,4), kronolojik düşünme (f:22= %9,2), empati kurma ile yargı ve değerlendirme (f:13= %5,4) sonuncu olarak ise öteleme (f:1= %0,4) olduğu şeklinde görüş bildirdikleri görülmüştür.

Tablo 7. Katılımcıların hizmet-içi eğitim kursuna katılım durumlarına göre araç gereç kullanmama nedenlerine ilişkin puanlarına yönelik bağımsız gruplar için t-testi sonuçları

Hizmet İçi Eğitim	N	\bar{X}	S	sd	t	p
Kursuna Katılım Durumu						
Evet	60	31,93	6,28	237	1,667	0,097
Hayır	179	33,44	5,99			

Tablo 7.'deki analiz sonuçlarına göre, katılımcıların araç gereç kullanmama nedenleri ile ilgili toplam puanları yeni yaklaşımlarla ilgili hizmet içi eğitim kursuna katılım durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($t_{(237)}= 1,667$; $p>,05$). Yeni yaklaşımlarla ilgili hizmet içi eğitim kursuna katılım gösterenlerin yeni yaklaşımların kullanılmama nedenleri ile ilgili toplam puanları aritmetik ortalaması ($\bar{X} = 31,93$) iken, katılım göstermeyenlerin toplam puanları aritmetik ortalaması ($\bar{X} = 33,44$)'dür. Aradaki sayısal fark istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık oluşturmamaktadır. Bu bulgu katılımcıların yeni yaklaşımların kullanılmama nedenleri ile ilgili toplam puanları ile yeni yaklaşımlarla ilgili hizmet içi eğitim kursuna katılım durumu arasında anlamlı bir ilişki olmadığı şeklinde yorumlanabilir.

Tablo 8. Katılımcıların yeni yaklaşımlar ile ilgili hizmet-içi eğitim kursuna katılım durumlarına göre araç gereç kullanmama nedenlerine ilişkin puanlarına yönelik bağımsız gruplar için t-testi sonuçları

Yeni Yaklaşımlarla İlgili						
Hizmet İçi Eğitim	N	\bar{X}	S	sd	t	p
Kursuna Katılım Durumu						
Evet	60	123,97	18,86	237	0,201	0,841
Hayır	179	124,46	15,74			

Tablo 8' deki analiz sonuçlarına göre, katılımcıların yeni yaklaşımlar ile ilgili görüş toplam puanları ile yeni yaklaşımlarla ilgili hizmet içi eğitim kursuna katılım durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($t_{(237)}= 0,201$; $p> 0,05$). Yeni yaklaşımlarla ilgili hizmet içi eğitim kursuna katılım gösterenlerin yeni yaklaşımlar ile ilgili görüş toplam puanları aritmetik ortalaması ($\bar{X} = 123,97$) iken, katılım göstermeyenlerin toplam puanları aritmetik ortalaması ($\bar{X} = 124,46$)'dir. Aradaki sayısal fark istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık oluşturmamaktadır. Bu bulgu katılımcıların yeni yaklaşımlar ile ilgili görüş toplam puanları ile yeni yaklaşımlarla ilgili hizmet içi eğitim kursuna katılım durumu arasında anlamlı bir ilişki olmadığı şeklinde yorumlanabilir.

TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Katılımcıların araç gereç kullanmama nedenleri ile ilgili toplam puanları ders içi veya ders dışı etkinlik hazırlama durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir. Araç gereç kullanımı konusunda ders içi veya ders dışı etkinlik hazırlayanların araç gereç kullanmama nedenleri ile ilgili toplam puanları aritmetik ortalaması, hazırlamayanların araç gereç kullanmama nedenleri ile ilgili toplam puanları aritmetik ortalaması arasındaki sayısal fark istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık oluşturmaktadır. Bu bulgu katılımcıların araç gereç kullanmama nedenleri ile ilgili toplam puanları ile araç gereç kullanımı konusunda ders içi ve ders dışı etkinlik hazırlayıp hazırlamama durumu arasında anlamlı bir ilişki olduğu şeklinde yorumlanmıştır. Örneğin; Mazman (2007) tarafından yapılan bir araştırmanın sonuçları şu şekildedir; Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin gezi-gözlem yönteminin öğrencilerin derslerdeki başarılarını artıracak yönünde yararlı bir yöntem olarak gördükleri ve öğretmenlerin büyük çoğunluğunun söz konusu yöntemi derslerinde kullandıkları ancak Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin büyük çoğunluğunun gezi-gözlem yönteminin uygulamasıyla ilgili bilgilerinin yeterli olmadığı belirlenmiştir. Öztaş (2008) tarafından yapılan araştırma deneysel desen modelinde gerçekleştirilmiştir. Deney grupları ve kontrol grubunun deney öncesi ve deney sonrası ön test ve son test toplam “Cumhuriyet Dönemi” ünitesi testi başarı puanları arasında anlamlı bir fark bulunmuştur. Deney grupları öğrencilerinin “Cumhuriyet Dönemi” ünitesi son test başarı puanları buldukları deney grubuna göre anlamlı bir farklılık göstermiştir. Deney-3 grubunda uygulanan etkinlikler diğer deney gruplarında uygulanan etkinliklere göre daha etkili bulunmuştur. Yapılan araştırmalardaki bulgular ışığında Bakanlığımızın gezi gözlem yöntemi ve araç gereçleri etkili kullanma konusunda öğretmenlere hizmet içi eğitim çalışmaları yapılması önerisinde bulunulabilir. Ayrıca ders programlarına uygun eğitim araç gereçlerinin temini desteğinde bulunulmalıdır.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin yeni yaklaşımlardan çok perspetiflilik ve araç gereç kullanımına dayalı öğretimin daha çok önemli gördükleri tespit edilmiştir. Gömleksiz ve Kan (2009) tarafından öğrenciler arasında yapılan bir araştırmanın sonuçları ise şöyledir; öğrenciler eleştirel düşünme, yaratıcı

düşünme ve girişimcilik becerilerini kazandırmada Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim programını etkili bulmuşlardır. Akar (2007) tarafından yapılan bir araştırmada elde edilen sonuçlar öğretmen adaylarının bilimsel süreç becerileri ve eleştirel düşünme beceri düzeylerinin istenilen düzeyde olmadığını göstermektedir. Araştırmada bilimsel düşünme becerileri ve eleştirel düşünme becerileri arasında zayıf bir ilişki tespit edilmiştir. Öğretmen adaylarının bilimsel süreç ve eleştirel düşünme beceri düzeyleri üzerinde bazı değişkenlerin farklılığa yol açtığı görülmüştür. Örnekte görülen aksaklıkların giderilebilmesi amacıyla üniversite düzeyinde eğitim sürecinde öğretmen adaylarına bu becerilerin öğrenimi yoğunlaştırılabilir. Araştırma sonucuna göre Milli Eğitim Bakanlığının araç gereç bakımından okullarımızı ve öğretmenlerimizi desteklemesi gerektiği önerisinde bulunulabilir. Aynı zamanda ders araç gereçlerini etkin kullanma konusunda hizmet içi eğitim faaliyetlerinin düzenlenmesi önerisinde bulunulabilir.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin çok büyük bir çoğunluğu tarih öğretimindeki yeni yaklaşımların kullanılmasının tarihsel analiz ve yorum becerisini geliştireceğini belirtmiştir. Başka bir soruda ise katılımcıların yine büyük bir çoğunluğu tarih öğretiminde yeni yaklaşımlar ile ilgili çalışmalar boyunca öğrencide gelişecek en önemli becerinin tarihsel analiz ve yorum olduğu tespit edilmiştir. Katılımcıların başka bir soruda belirttikleri görüşe göre ise tarih öğretiminde yeni yaklaşımların kazandırabileceği becerilerin en önemli işlevinin tarihsel analiz ve yorum olduğu tespit edilmiştir. Buda göstermiştir ki yeni yaklaşımlarla desteklenecek tarih öğretimi öğrencide çok önemli ve gerekli kazanımlar sağlamaktadır. Bu nedenle gerek derse hazırlık olarak öğretmen veya öğrencilerle birlikte öğretmen tarafından hazırlanacak eğitim araçları tarihinin kalıcılığını artıracığı için araç gereç kullanımı önerilebilir.

Katılımcıların tarih öğretimindeki yeni yaklaşımların tarih dersini kalıcı kılacağına ilişkin görüşleri incelendiğinde; çok perspektiflilik ve araç gereç kullanımına dayalı öğretim şeklinde görüş bildirenlerin büyük çoğunlukta olduğu görülmüştür. Özellikle araç gereç kullanımına dayalı öğretimin kalıcılığı arttıracığı ile ilgili yapılan birçok araştırmanın sonucunda görülmüştür bu nedenle bu konuda öğretmenlerin ders araç gereçlerini sıklıkla kullanması gerekmektedir. Doğan (2007) tarafından yapılan "Sosyal Bilgiler Öğretiminde

Tarihsel Yazılı Kanıt Kullanmanın Öğrencilerin Akademik Başarısına Etkisi” adlı çalışmada, sosyal bilgiler öğretiminde yazılı tarihsel kanıtlar kullanılarak akademik başarının artırılmasını amaçlamaktadır. Bu araştırma yedinci sınıf öğrencileriyle sosyal bilgiler dersinde nicel araştırma yöntemi kullanılarak yürütülmüştür. Nicel araştırma yöntemi olarak deney - kontrol gruplu deneme deseni kullanılmıştır. Bulguların sonuçlarına göre deney grubu öğrencileri kontrol grubundan daha başarılı olmuştur. Keleş ve ark. (2003) tarafından yapılan bir çalışmanın sonuçları şu şekildedir; tarihî araç gereç kullanılan deney grubu öğrencileri ile anlatım yöntemiyle ders yapılan kontrol grubu öğrencilerinin başarı düzeyleri arasında, deney grubu öğrencileri lehine anlamlı bir fark bulunmuştur. Tarih dersinin verimliliğini arttırmak ve kronolojik düşünme, empati kurma gibi önemli becerilerin öğrencide gelişimini arttırabilmek için araç gereçlerin öğretmen tarafından etkin kullanılması önerisinde bulunulabilir.

KAYNAKLAR

- Akar, C.(2007). *Öğretmen adaylarının bilimsel süreç becerileri ve eleştirel düşünme beceri düzeyleri arasındaki ilişki*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyonkarahisar.
- Alkan, C. (1994). *Öğretim araç gereç ve standardizasyon ve kalite*. TSE Kalite Sempozyumu. İstanbul.
- Alkan, C. (1997). *Eğitim teknolojisi* (5. Baskı). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Ata, B. (2002). Tarih derslerinde dokümanlarla öğretim yaklaşımı. *Türk Yurdu*, 175, 80-86.
- Demircioğlu, İ. H. (2009). Trabzonlu bir yerel tarihçi: Hasan Umur. *Karadeniz Araştırmaları*, 6(22), 115-122.
- Doğdu, S., ve Aslan, Z. (1993). *Eğitim teknolojisi uygulamaları ve eğitim araç gereçleri*. Ankara: Tekişik A.Ş. Veb Ofset Tesisleri.
- Doğan, Y., ve Dinç, E. (2007). Birinci elden tarih kaynaklarının sosyal bilgiler ve tarih derslerinde internet üzerinden kullanımı: ABD ve İngiltere'den uygulama örnekleri. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 11(2), 195-220.
- Gömlüksiz, M. N., ve Kan A. Ü. (2009). Sosyal bilgiler dersi öğretim programının eleştirel düşünme, yaratıcı düşünme ve girişimcilik becerilerini kazandırmadaki etkililiğinin belirlenmesi. *15. Eğitim Bilimleri Kongresi*. 13-15 Eylül, Muğla.
- Hali, S. S. (2003). 8. sınıf T.C. İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük dersinde fotoğraf veresim kullanımının öğrenci başarısına etkisi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Işık,H. (2011). Orta öğretim tarih derslerinde birinci ve ikinci el kaynaklar ile etkinlik temelli ders işlemenin öğrencilerin tarihsel düşünme becerilerine etkisi. *Turkish Studies International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 6(1), 1287-1301,
- Keleş, H., Ata, B., ve Köksal, İ. (2006). Tarihî dokümanla tarih öğretiminin lise öğrencilerinin başarısına etkisi. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2, 99-112,
- Mazman, F.(2007). Sosyal bilgiler eğitiminde gezi-gözlem metodunun uygulanmasına ilişkin bir araştırma: Tokat örneği. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gaziosmanpaşa Üniversitesi.
- Öztaş, S. (2008). Tarih öğretimi ve filmler. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 16(2), 543-556.
- Safran, M., ve Köksal, H. (1998). Tarih öğretiminde yazılı kanıtların kullanılması. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18(1), 71-86.
- Şimşek, A. (2003). Tarih öğretiminde görsel materyal kullanımı. *Gazi Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*. 4(1), 141-155.
- Tekeli, İ. (2000). Tarih yazımında gündelik yaşam, tarih yazımında yeni yaklaşımlar. İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.

